

İLKÖĞRETİM ÜÇÜNCÜ SINIF TÜRKÇE DERS KİTABI ANLATI METİNLERİNDE BAKIŞ AÇISI GÖRÜNÜŞÜ-HAL TÜRÜ ETKİLEŞİMİ VE ÖN-ARKA PLAN DÜZENLENİŞİ

The Interaction of Viewpoint Aspect-Situation Types and the
Organization of Fore-Background Plan in the Primary School
Third Grade Turkish Coursebook's Texts

Elçin Esmer¹

Mersin Üniversitesi

ÖZET: Bu çalışmada Smith (1991)'in *iki-bileşenli görünüş kuramı* (two component aspect theory) temel alınarak, çocuğun anadili eğitimi süreci içinde maruz kaldığı en önemli yazılı girdi kaynaklarından biri olan Türkçe ders kitabında yer alan anlatı metinlerinde *bakış açısı görünüş* (viewpoint aspect) biçimbirimlerinin hangi *hal türü* (situation types) eylemleri ile kullanıldığının bir sınıflaması yapılarak bu biçimbirimlerin anlatının ön ve arka planının sunumunda yükledikleri söylemsel özellikler araştırılmıştır. Ulaşılan nitel ve nicel sonuçlar söz konusu anlatılarda bitmişlik biçimbirimlerinin bitirme ve tamamlama eylemleri ile ön plan bilgisi; durum ve edim eylemleri ile ise arka plan bilgisi; bitmemişlik biçimbirimlerinin dört hal türü eylemi ile her zaman arka plan bilgisi sunduğunu göstermektedir. Bu dağılım anlatının sunumundaki prototipik biçimlenişle uyumluluk göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: *Görünüş, hal türleri, bakış açısı, Türkçe ders kitapları, anlatı metni, ön ve arka plan.*

¹ elciny@yahoo.com

ABSTRACT: The aim of this study is to analyze the discourse functions of viewpoint aspect morphemes in the Turkish course book narrative texts regarded as one of the most important written linguistic input for child in the process of mother tongue education. In line with this aim, we classify the viewpoint aspect morphemes according to the situation type verbs in the texts based on Smith (1991)'s two component theory of aspect, thereby we try to define these morphemes' role in the organization of the narrative texts' foreground and background plan. The quantitative and qualitative results obtained in the study show that the perfective aspect morphemes go with accomplishment and achievement verbs in the data so they code the foreground information. On the other hand when they go with stative and activity verbs, they code the background information. As for the imperfective aspect morphemes, they always code the background information with all the situation types. The distribution of grammatical aspect according to lexical aspect seen in this study is in accordance with the conventions of narrative genre.

Key words: *Aspect, situation types, viewpoint, narrative text, fore-background plan.*

1. GİRİŞ

Shirai ve Andersen (1995) tarafından öne sürülen *Görünüş Varsayımı* (Aspect Hypothesis)'na göre anadil ediniminde zaman ve görünüş ulamları birlikte bir gelişim göstererek edinilmekte ve görünüş zamandan daha ön sırada bir belirleyici olarak yer almaktadır. Diğer bir ifade ile zaman ekleri çocuk dili kullanımında zamandan çok görünüşe ilişkin bilgi vermektedir. Zaman ve görünüş ediniminde çocuğun görünüş ve zaman ulamlarını örtüştürmede örnek aldığı en önemli etken dilsel girdidir. Edinim süreci içinde ilk dilsel girdileri ebeveyn konuşmaları ve sözlü anlatı metinleri oluştururken, ilerleyen yaşlarda bu sözlü dilsel girdilere eğitim sürecindeki yazılı dilsel girdi kaynakları eklenir. Çocuklar bu sözlü ve yazılı dilsel girdilerle dillerine bir temel oluştururlar (Shirai & Andersen, 1995; İbe, 2005).

Son yıllarda Türkçe alanyazın içinde yapılan birçok araştırma (örn; İbe, 2005; Benzer, 2008; Demirgüneş, 2010) görünüş hipotezi kuramını temel alarak edinim süreci içinde dil edinicisinin karşılaştığı en önemli yazılı girdi kaynakları olan ders kitaplarında yer alan görünüş biçimbirimleri ve eylem türlerinin betimlemesi üzerine odaklanmıştır. İbe (2005) tarafından 2. Sınıf Hayat Bilgisi ders kitabı veri tabanı üzerinde yapılan çalışmada en sık kullanılan görünüş

biçimbirimim -*Ir* olduğu ve bu biçimbirimim, görünüş hipotezini destekler nitelikte, en sık durum hal türü eylemleri ile kullanıldığı belirtilmiştir. İbe'ye göre bu durum söz konusu veritabanında yer alan metinlerin bilgilendirici metin türünde olmasından kaynaklanmaktadır. Demirgüneş (2010) tarafından 1. Sınıf Türkçe ders kitabı veri tabanı üzerinde, metin türü kısıtlaması getirilmeden yapılan çalışmada ise, yine görünüş hipotezini destekler biçimde, bitirme eylemlerinin sıklıkla -*dI* bitmişlik görünüş biçimbirimi ile kullanıldığı; farklı yaş gruplarında ve farklı disiplinler temelinde hazırlanan ders kitapları içerisindeki eylem türlerinin farklılık gösterebileceği öne sürülmüştür. Çocuğun anadil edinimi süreci içinde karşılaştığı ilk metin türü olan anlatı metinleri, bakış açısı görünüşünü belirtmekte kullanılan dilsel-dilbilgisel sunumlara dolayısıyla da anlatılarda ön plan-arka plan düzenlemesine doğal bir zemin oluşturmaktadır (Aksu-Koç,1993). Bu nedenle de, çocuğun anadili eğitim süreci içinde karşılaştığı ders kitaplarında yer alan anlatı metinlerindeki dilsel verilerin betimlenmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu öngörü ile çalışmada M.E.B. İlköğretim 3. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan anlatı metinleri veri tabanı olarak seçilmiş, söz konusu anlatılarda bakış açısı görünüş biçimbirimlerinin bir tümce içinde yer alan eylemin hal türü ile etkileşiminin nasıllığı sorgulanarak bu biçimbirimlerin anlatının ön-arka planının belirginleşmesinde yükledikleri işlevler betimlenmeye ve bu betimleme ile anadili eğitimi sürecine giren ders kitabındaki anlatıların anlatı söylemine uygun dilsel-dilbilgisel düzenlenişler sergileyip sergilemediği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. İKİ-BİLEŞENLİ GÖRÜNÜŞ KURAMI

Smith tarafından 1991'de geliştirilen ve *görünüştü* (aspect) evrensel dilbilgisi içinde ayrı bir kategori olarak gören iki-bileşenli görünüş kuramına göre bir tümcenin taşıdığı görünüşsel bilgiye katkıda bulunan iki bileşen bulunmaktadır. Bu bileşenlerden biri biçim-dizimsel düzlemde olup *bitmişlik* (perfective), *bitmemişlik* (imperfective) ve *yansız* (neutral) gibi altulamlardan oluşan bakış açısı görünüşü, diğeri ise sözlük-anlambilimsel düzlemde olup devingen/sürerli vb. ikili özelliklere dayanan hal türü diğeri bir ifadeyle sözcüksel görünüşdür (Smith, 1991).

2.1.1. HAL TÜRÜ

Aristo'ya değin uzanan çalışmalarda *edim* (activity), *tamamlama* (accomplishment), *bitirme* (achievement) ve *durum* (state) biçiminde dört hâl türü belirlenmiştir. Anglo-Sakson geleneğinde Vendler (1967), Dowty (1979) ve Seçici yaklaşım içinde Sasse (1991) tarafından olgunlaştırılan bu hâl türlerini görünüş kuramı altında topladığı 1991'deki çalışmasında Smith hal türlerini [\pm durağan], [\pm son nokta] ve [\pm sürerlik] özellik göstermelerine göre olay ve durum olmak üzere ikiye ayırmıştır. Durumlar durağanken olaylar dinamiktirler. Smith, bu çalışmasında Vendler'in olaylar sınıflandırmasına ek olarak anlıkgerçekleşim (semelfactive) hal türünü de ekleyerek beş hal türü belirlemiştir (Smith, 1991; Erguvanlı-Taylan, 1996; Aksan, 2003).

Durum eylemleri zaman çizgisinde yayılabilen, doğal bitiş noktası olmayan, durağan eylemlerdir. Bu nedenle de herhangi bir durum değişimi (change of state) içermezler. Smith (1991), *own the farm* 'çiftlik sahibi ol-', *be in Kopenhagen* 'Kopenhag'da ol-' biçimindeki eylemlerle durum hal türünü örneklemektedir.

Smith (1991:27)'e göre edim hâl türü, olayın gerçekleşmesi için çaba ve zaman harcanmasını gerekli kılar. Fiziksel ve bilişsel süreç içeren edim eylemlerinin gerçekleşimi belirli bir zaman aralığını gerektirir. *Swim* "yüz"-, *laugh* "gül"- gibi edim eylemleri homojendir ve keyfi olarak herhangi bir aşamada başlayabilir ya da bitebilirler. Belirli zaman aralıklarında geçerli olan ve ara aşamalar içeren tamamlama hal türünde edimden farklı olarak tek ve değişmeyen bir son nokta vardır. Tamamlama eylemleri bir hedef içerir ve hedefe ulaşıldığında olay tamamlanmış olur. Smith, *to build a bridge* 'köprü yap-', *walk to the school* 'okula yürü-' gibi eylem öbekleriyle tamamlama hal türünü örneklemektedir (Smith, 1991:49).

Recognize 'tanı-' ve *die* 'öl-', *find* 'bul-' ve *break the glass* 'bardağı kır-' örneklerinde olduğu gibi bitirme eylemleri, tamamlama eylemlerinden daha kısa sürede gerçekleşen, süreçten çok son noktaya işaret eden ve belirli bir zaman dilimiyle sınırlanabilen eylemleri içermektedir (Smith, 1991:66).

Anlıkgerçekleşim (semelfactive) hâl türü bitirme hâl türünden ayrı olarak süreç içermeyen ve zaman çizgisi içinde bir anda olup biten

eylemleri içerir. Ancak bu çalışmada, alan yazında olduğu gibi anlamlıkgerçekleşim hâl türü bitirme eylemleriyle beraber değerlendirilmekte ve ayrı bir ulam olarak ele alınmamaktadır (Smith, 1991; Erguvanlı-Taylan, 1996).

Smith, bir eylemin hal türünün belirlenmesi sürecinde ele alınacak birimin *eylem takımları* (verb constellation) hatta tümcenin tümü olması gerektirdiğini dile getirerek hal türünü *temel düzlem* (basic level) ve *türemiş düzlem* (derived level) olmak üzere iki katmana ayırır (Smith, 1991; Aksan, 2003:68-72). Temel hal türü, eylemin anlattığı olay ya da durumun zaman içyapısı olup yüklemcil sözcüklerin yani eylemlerin kendi görünüşsel özellikleriyle belirlenir. Temel hal türü, eylemin üyeleri, belirteçleri ve çekimlendiği görünüş biçimbirimlerinin etkisi altında kalarak değişikliğe uğrayabilir. Değişmiş olan bu hal türüne türemiş hal türü adı verilir.

Johanson (1971), Erguvanlı-Taylan (1997), Kerslake (2001), Aksan (2003), Göksel ve Kerslake (2005) tarafından Türkçe üzerine yapılan çalışmalarda bir eylemin olay mı yoksa durum mu betimlediğinin bu eylemin birlikte kullanıldığı görünüş, zaman veya kiplik biçimbiriminin anlamsal özelliklerine göre belirlendiği ifade edilmektedir. Örneğin, Türkçede durum eylemi olarak sınıflanan *bil-*eylemi “*Ayşe adamın kim olduğunu bildi*” tümcesinde “-dı” bitmişlik biçimbirimiyle çekimlendiğinde konuşma anında gerçekleşen bir durum değişikliğini yani bir olayı göstermekte olup eylemin hal türü bitirme görünüşüne dönüşmektedir. “*Ayşe adamın kim olduğunu biliyor*” tümcesinde ise “-yor” biçimbirimiyle çekimlenen “*bil-*”eylemi durum okuması almaktadır.

Bunun yanı sıra, ilgili araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalarda, aşağıdaki örnekte de görüleceği gibi, Türkçede olay anlatan eylemlerin çekimlendikleri biçimbirimine göre farklı hal türü eylem sınıflarına dâhil olabilecekleri belirtilmiştir.

(1) a. Ali resim yapıyor. (edim)

b. Ali resim yaptı. (tamamlama)

2.1.2. BAKIŞ AÇISI GÖRÜNÜŞÜ

Bakış açısı görünüşü birçok dilde eylem çekim ekleriyle kodlanır ve tüm tümceyi etkilemesi bakımından *zamana* (tense) benzer. Bakış

açısı görünüşü ve zaman tüm tümceyi etkilemelerinin yanı sıra, bir olayı zaman içinde konumlandırır: Zaman bir durumu ya da olayı zaman doğrusu üzerinde konuşma anına göre işaretlemektedir. Görünüş ise konuşucunun belirli bir gerçek zamanda durumlara nasıl baktığını belirtir ve bir durum ya da olayın kendi içindeki aşamalarının değişik şekillerde gösterilmesini sağlar. “*He is eating*” ve “*He was eating*” tümceleri arasındaki fark zamanla ilgili bir farktır. Bu tümcelerin zamanı konuşma zamanıyla ilişkilendirilmiş biçimdedir. Öte yandan, “*He ate bread*” tümcesinde *yeme* eylemi bitmiş bir bütün olarak yani dışsal bakış açısıyla görülmekte iken, “*He was eating bread*” tümcesinde eylem, aşamalardan meydana gelmiş bir biçimde yani içsel bakış açısıyla görülmektedir (Shirai & Andersen, 1995).

Alanyazında bitmişlik ve bitmemişlik biçiminde ikiye ayrılan bakış açısı görünüşü, Smith (1991, 1997) tarafından bitmişlik, bitmemişlik ve yansız olarak üçe ayrılmıştır:

1. Bitmişlik bakış açısı, bir duruma ya da olaya başlangıç ve bitiş uç noktaları olmak üzere her parçasını içerecek biçimde bir bütün olarak bakıldığını belirtir. İngilizcede *-ed* biçimbirimi bitmişlik görünüşünü işaretlemektedir.
2. Bitmemişlik bakış açısı, bir durumun ya da olayın iç parçalarını diğer bir ifadeyle içsel aşamalarını kapsar. İngilizcede bitmemişlik *-s* ve *-ing* biçimbirimleriyle işaretlenmektedir.
3. Yansız bakış açısı esnektir, bir durumun başlangıç ya da bitiş noktasını ya da en azından aşamalarından birini içerir. Bu bakış açısı, bitmemişlik ve bitmişlik görünüşlerinin aksine bir biçimbirimle işaretlenmemektedir. Smith, yansız bakış açısı görünüşünün Fransızca ve Mandarin gibi bazı dillerde bulunduğunu, İngilizcede bu görünüş türünün bulunmadığını söyler.

Bakış açısı görünüşü, Türkçede biçimbirimler aracılığıyla gösterilmekte olup dilimizde yansız görünüş bulunmamaktadır (Aksu-Koç, 1976; Dilaçar, 1974; Erguvanlı-Taylan, 1996). Bu nedenle de yansız bakış açısı görünüşü bu çalışma kapsamı dışında tutulmuştur.

Son zamanlarda Türkçenin sahip olduğu biçimbirimlerin görünüş özelliklerini belirleme birçok çalışmanın konusunu oluşturmuştur. Bu

çalışmaların çoğunda Türkçedeki biçimbirimler biçim-dizimsel düzlemde bitmişlik ve bitmemişlik görünüş özelliklerine göre incelenmiştir.

Türkçede kök ve(ya) gövdelerin sahip oldukları aşama görünüşü (kılımsı)² görevleri üzerine Johanson (1971) ve Dilaçar (1974) tarafından yapılan çalışmalarda, *-mİş*, *-dİ*, *-Iyor*, *-mAktA*, *-mAdA*, *-AcAK* ve *-(A/I)r* görünüş biçimbirimleri başlangıç ve bitiş noktalarına sahip olup olmamalarına göre şu şekilde sınıflandırılmıştır:

Tablo 1: *Johanson (1971)-Dilaçar (1974) Türkçedeki Görünüş Biçimbirimleri*

<i>-mİş</i> :	Başlangıcı belirsiz, sonu belirli
<i>-mAktA</i> , <i>-dİ</i>	Başlangıcı belirli, sonu belirsiz
<i>-Iyor</i> , <i>-AcAK</i> , <i>-(A/I)r</i>	Başlangıcı belirsiz, sonu belirsiz
<i>-mAdA</i>	Başlangıcı belirli, sonu belirli

Türkçedeki biçimbirimlerin görünüş özellikleriyle ilgili diğer bir sınıflama Aksu-Koç (1976, 1988, 2000) tarafından yapılmıştır. Türkçe anadil ediniminde zaman, görünüş ve kip gelişimini incelediği çalışmalarında Aksu-Koç, *-dİ* ve *-mİş* biçimbirimlerinin bitmişlik görünüşünü, *-Iyor* biçimbiriminin ise bitmemişlik görünüşünü işaretlediğini belirtmiştir. Ayrıca, Aksu-Koç bitmişlik görünüş biçimbirimlerinin annede ve çocukta en fazla bitirme eylemleri ve ikinci olarak da tamamlama eylemleri ile, bitmemişlik görünüş biçimbiriminin ise en çok edim eylemleri daha sonra da durum eylemleri ile kullanıldığını ortaya koymuştur.

Uzun (2004), eylemler üzerinde tek başına görülen *-dİ* biçimbiriminin Türkçede bitmişlik görünüşünü işaretlediğini buna karşın üzerine geldiği eylemde diğer bir görünüş veya kip ekine ya da ad soylu sözcüklere ulanan *ı-dİ* ekinin eylemin dilbilgisel zamanını gösterdiğini belirtmektedir. Uzun, Smith (1997) tarafından oluşturulan bitmişlik,

² *Aşama görünüşü (kılımsı)* bir olay ya da durumun gerçekleşme aşamalarını işaretler. Örneğin, *patlamak* eylemi iki farklı aşama görünüşüne sahiptir: *Anlık bir patlama (bomba patladı)* ve *seri bir patlama (bombalar teker teker patladı)*. Türkçe detaylı örneklemeler için bkz. Aksan (2003:68-81). Son yıllarda Erguvanlı-Taylan (1996), Aksan (2003) gibi birçok araştırmacı aşama görünüşünü sözcüksel ya da bakış açısı görünüşü içinde incelemektedir.

bitmemişlik ve yansız ayrımının Türkçedeki bakış açısı görünüşü biçimbirimlerini açıklamada yeterli olmadığını, Türkçede dördüncü bir bakış açısı görünüş türü olduğunu ve bunun da *-yor* biçimbirimiyle işaretlenen sürme görünüş türü olduğunu öne sürmektedir. Uzun'a göre Türkçede *-miş*, *-Ar* ve *-AcAk* biçimbirimleri kipsel özellik göstermektedir.

Türkçe alanyazında *-dl* eki *bitmişlik* (perfective) biçimbirimi olarak kabul edilmesine rağmen Erguvanlı-Taylan (1996, 2001) tarafından bu biçimbirim *bitmiş* (perfect) olarak adlandırılmıştır. Bu araştırmacıya göre, Türkçede eylemler üzerinde tek başına görülen *-dl* eki bitiş noktasını işaretler. Ancak, *-dl* biçimbirimi *geliyordu* örneğinde olduğu gibi, eylem üzerinde diğer bir görünüş veya kip eki ile birlikte kullanıldığında bitiş noktası göstermez. Bunun yanı sıra, diğer çalışmalarda olduğu gibi, Erguvanlı-Taylan tarafından yapılan çalışmalarda da *-Iyor* ekinin Türkçede bitmemişlik görünüşünü işaretlediği ve olayın belli bir aşamasında gerçekleşen zaman aralığını vurguladığı öne sürülmektedir.

Erkman-Akerson (2000:148), Comrie (1976)'nin görünüş kuramını temel alarak Türkçedeki eklerin görünüş özelliklerini biterlik-bitmezlik terimlerini kullanarak şu şekilde sınıflandırmıştır:

Tablo 2: Erkman-Akerson (2000) Türkçedeki Görünüş Biçimbirimleri

Biterlik	<i>-dl, -miş</i>
Bitmezlik	<i>-(A/I)r</i>
Biterlik-Bitmezlik	<i>-(I)yor, -AcAk</i>

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi, *-Iyor* ve *-AcAk* biçimbirimleri çok işlevlidir. Erkman-Akerson'a göre, bu biçimbirimlerin biterlik mi yoksa bitmezlik mi gösterdiği yüklemcil sözcüklerin kendi görünüşsel özelliklerine ya da birlikte kullanıldıkları belirteçlere göre belirlenir.

Türkçedeki biçimbirimlerin görünüş özellikleri ile ilgili bir diğer sınıflama Göksel ve Kerslake (2005) tarafından yapılmıştır. Bu araştırmacılara göre bitmişlik görünüşü *-dl* ve *-miş* biçimbirimleriyle işaretlenmektedir. Bitmemişlik görünüşü sürerli ve alışkanlık alt ulamlarını içermekte olup sürerli görünüş *-yor* ve *-mAktA*

biçimbirimleri ile, alışkanlık görünüşü ise *-yor*, *-mAktA* ve *-(A/I)r/-mAz* biçimbirimleri ile kodlanmaktadır. Göksel ve Kerslake tarafından yapılan bu sınıflamada *-AcAK* biçimbirimine yer verilmemektedir.

2.2. ANLATI VE BAKIŞ AÇISI GÖRÜNÜŞÜ

Anlatı geçmişle ilgili bir dizi olayın, belli bir zaman sırasına göre aktarıldığı bir söylem türüdür. *Anlatı şematik yapısı* (narrative schematic structure), bir anlatıda bulunulması beklenen öğeler arasındaki zamansal-nedensel ilişkileri ve bu öğelerin birbirini nasıl izlediğini gösterir. Anlatı şematik yapısı birçok öğeyi içermektedir. Anlatı metni şematik yapısı üzerinde yapılan çalışmalarda, anlatı metinlerinin kavramsal yapıları ile yüzeysel yapıları arasında bir ilişkinin var olduğu vurgulanmış ve anlatı metnindeki tümceden büyük birimleri ve bu birimler arasındaki ilişkileri betimlemeyen farklı anlatı yapıları ortaya konmuştur (Labov, 1972; Stein & Glenn, 1982; Riesmann, 1993). Farklı araştırmacılar tarafından geliştirilen farklı ancak birbirine benzeyen bu anlatı yapılarındaki ortak öğeler şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Anlatı kişisi, anlatı zamanı ve anlatı uzamının tanıtıldığı *Yönelim* (Orientation) öğesi,
2. Anlatıyı belirgin bir sonuca ulaştıracak ara olayların sunulduğu *Karmaşık olaylar dizisi* (Complicating Actions) öğesi
3. Anlatıyı belirgin bir sonuca ulaştıracak ara olayların çözümünü içeren *Çözüm* (Resolution) öğesi
4. Anlatı kişinin olayın sonucuna gösterdiği tepki bilgisini içeren *Bitiş* (Coda) öğesi.

Anlatı söyleminde olay, tek bir olgunun birbirinden farklı zamanlarda ortaya çıkan iki farklı durumunun, birbirleriyle karşılaştırılması ve aralarındaki farkın bulunmasıyla saptanan bir kavramdır. Diğer bir ifade ile anlatı belirli bir zaman dilimi içinde yer alan en az iki adet gerçek ya da kurmaca olaydan oluşur. Bu durum da şu gerçeğe işaret etmektedir: Hiçbir öykü tek bir olaydan oluşmaz; en kısa bir öykü bile birden fazla olay içerir. Bunun başlıca nedeni de her anlatının belirli bir zaman dilimi içinde bir *hareketi* anlatmasıdır. Bu hareket ise, dilbilgisel olarak, tümcelerin yüklemelerinde zaman, görünüş ve kip ekleri ile ifade edilmektedir (Erden, 1988).

Anlatı metinleri sadece olayları ve durumları değil, aynı zamanda kişisel ve toplumsal açıdan anlatılmaya değer olguları anlatırlar. Yani anlatı metinlerinin toplumbilimsel ve davranışbilimsel boyutları vardır. Bu boyutlar yazarın/konuşmacının kendine özgü dil seçimlerini yansıtır. Aslında metindeki her dilbilgisel özellik o metnin derin yapısındaki kişisel veya toplumsal bir başka özelliği yansıtır. Örneğin; *-mİş*'li kipsel gönderimler yazarın metindeki dolaylı deneyimlerini ve kişisel değerlendirmelerini yansıtırken *-dİ* biçimbirimi yazarın dolaysız deneyimlerini yansıtır. Kısaca, anlatı metinlerinin kişisel ve toplumsal boyutlara bağlı olarak yazar tarafından oluşturulan kavramsal yapısı metinlerin yüzeysel dilbilgisi yapılarını etkilemektedir (Slobin & Aksu, 1982; Labov, 1972).

Anlatıda birbiriyle ilişkili iki zaman bulunmaktadır: Öykü zamanı ve söylem (anlatım) zamanı. Olayların anlatımı olan öykü zamanı anlatıda yaşanan zamandır. Söylem zamanı ise kurmaca dünyayı aktaran ve anlatıcıya ait olan zamandır. Anlatı söyleminde bu iki zaman boyutu, dilsel işaretlemelerle birbirlerinden ayırt edilirler. Bu iki boyuta işaret eden dilsel işaretleri yönlendiren soyut işlemci, aralıksal ve noktasal özellik taşır. Aralıksal olma özelliği bir edimin gerçekleştirim sürecindeki bir aşamasına gönderimde bulunmasını sağlar. Böylece, aralıksallık, anlatının şematik yapısındaki karmaşık olaylar bölümünde 'öykü' düzeyinde ortaya çıkan, olay çizgisini işaretleyen ön planı belirginleştirir. Noktasallık ise, bir edimin gerçekleştirim sürecindeki tüm aşamalarına gönderimde bulunarak edimin bütüncül görünümü betimler ve ön planda yer alan olaylarla ilgili destekleyici bilginin sunulduğu yönlendirme, değerlendirme ve tepki anlatı şematik yapı öğelerini içeren arka planı yani söylem düzeyini belirginleştirir (Uzun & Emeksiz, 2003; Yazıcı, 2004).

Anlatı metinlerinde aralıksallığın ve noktasallığın dolayısıyla da ön plan ve arka plan bilgilerinin sunulmasını sağlayan temel dilsel araçlar zaman ve görünüş biçimbirimleridir. Anlatıda ardışık olayların sıralanmasını sağlayan ön plan bilgisi olayların son noktasını kesin bir şekilde sunan *bitmişlik* (perfective) görünüşü ile kodlanır. Böylece anlatı olay çizgisi ilerler ve anlatıda bir anlatı hareketi yaratılır.

Buna karşıt olarak bitmemişlik görünüşü, ana olayla ilgili betimleyici arka plan bilgilerini işaretler (Smith, 1997; Aksu-Koç, 1993). Aksu-Koç (1993), Uzun ve Emeksiz (2003), Yazıcı (2004), Özmen

(2005), Zhao (2008) gibi birçok araştırmacı tarafından çalışmalarda, Türkçe anlatı metinlerinde *-dl* ve *-mlş* bitmişlik görünüş biçimbirimlerinin anlatı şematik yapı karmaşık olaylar dizi bölümünü dolayısıyla da ön planı işaretledikleri ortaya konulmuştur. Yine bu çalışmalarda *-Iyor*, *-(A/I)r* bitmemişlik görünüş biçimbirimlerinin ise arka planı işaretlediği belirtilmiştir. Bununla birlikte, söz konusu çalışmalarda bitmişlik biçimbirimlerinin karmaşık olaylar dizisi bölümü dışındaki kullanımlarında ön plan bilgiyi işaretlemediği; yönlendirme, değerlendirme gibi arka plan bilgilerini işaretledikleri öne sürülmüştür.

3.YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMA DESENİ

Araştırmanın amacına uygun olarak bu çalışmada betimsel tarama araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmada nitel ve nicel yaklaşımlar benimsenmiştir.

3.2. ÖRNEKLEM GRUBU

Bu çalışmanın örneklem grubunu Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu'nca 2007-2008 eğitim-öğretim yılında okutulması onaylanmış İlköğretim 3. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 17 anlatı metni oluşturmaktadır.

3.3. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Verinin çözümlenmesi aşamasında, niceliksel ve niteliksel gözlemler için çalışma konusu olan eylemler, bakış açısı görünüş biçimbirimleri öncelenecek üye yapılarıyla birlikte Smith (1991)'in iki-bileşenli görünüş kuramına göre sınıflandırılmış ve frekans dağılım analizleri yapılmıştır.

Ayrıca, çalışmada veritabanındaki yazılı anlatıların değerlendirmesinde Esmer (2010) tarafından geliştirilen anlatı şematik yapı çözümleme anahtarı ve Kılınc (2001)'in *Sözlü Anlatı Çözümlemesi Veri Tabanlı Bir Uygulama Örneği* çalışmasından esinlenilerek oluşturulan değerlendirme imleri kullanılmıştır. Çalışmanın çözümleme ulamlarını oluşturan anlatı şematik yapı öğeleri ve değerlendirme imleri Tablo (3)'de çizelgeleştirilmiştir:

Tablo 3: Anlatı Şematik Yapı Öğeleri ve Değerlendirme İmleri

Anlatı Şematik Yapı Öğeleri	Değerlendirme İmleri
<p>ÖZET:</p> <p>Bir anlatının isteğe bağlı bölümlerinden biridir. Anlatıcı tarafından giriş tunceleri içinde anlatının konusu hakkında kısa bilginin verildiği bölümdür. Anlatının içerik şemasını oluşturur.</p>	
<p>YÖNELİM:</p> <p>Anlatıcı tarafından, anlatıda yer alan kişiler, anlatının uzamı ve zamanı ile anlatı ile ilgili durum ve olay bilgilerinin verildiği bölümdür.</p>	
<p>KARMAŞIK OLAYLAR DİZİSİ:</p> <p>Geçmiş zaman anlatı kişi ve süreklilik belirteci almış eylemler kullanılarak anlatıyı belirli bir sonuca ulaştıracak birbiriyle zamansal ve nedensel olarak ilişkilendirilmiş olayların aktarılmasıdır. Anlatının içeriğini oluşturur. Olayların dönüm noktası ve sorun bu bölüm içinde verilir. Bu bölüm <i>Harekete Geçirici An</i> ve <i>Girişme</i> alt bölümlerini içerir.</p>	
<p>DEĞERLENDİRME:</p> <p>Anlatının, anlatıcı tarafından neden anlatılmaya değer bulunduğu sunulduğu bölümdür. Değerlendirme ne olmuş sorusunu cevaplar, anlatıyı anlatılabilir kılar, bir amaç verir ve anlatılan olayın nedenini açıklar. Değerlendirme ögesi anlatı içinde herhangi bir yerde bulunabilir. Ancak çoğunlukla olayın çözümlenmesinden veya geciktirilmesinden önce olayların doruk noktasına çıktığı yerlerde görülür. Anlatıcının anlatıya katıldığını gösteren anlatıdaki en önemli bölümdür.</p> <p>Değerlendirme anlatıcılar tarafından dört farklı biçimde yapılır: İçerik Yerleşik Değerlendirme, Eylem Aktarımıyla Değerlendirme, Dış Değerlendirme ve Olayların Geciktirilmesi Yoluyla Değerlendirme</p>	
<p>ÇÖZÜM</p> <p>Anlatıda, anlatıyı belirli bir sonuca ulaştıracak ara olayların çözümünü içeren birbiriyle zamansal ve nedensel olarak ilişkilendirilmiş olayların sunulduğu bölümdür.</p>	

BİTİŞ

Anlatı metnlerinin sonunda bulunan, genel gözlemler içeren veya olayların anlatıcı üzerindeki etkisini gösteren serbest tümcedir. Karmaşık olaylar dizisini sona erdirerek anlatının bittiğini ve birbiri ardına oluşan olayların hiçbirinin anlatı için önemli olmadığını gösterir ve böylece daha sonra gelecek soruların önüne geçilir. Bitiş aynı zamanda anlatı merkezinin sonundaki zaman anı ile şu an arasında köprü oluşturur ve anlatıcı ve dinleyiciyi anlatıya girdikleri noktaya geri götürür.

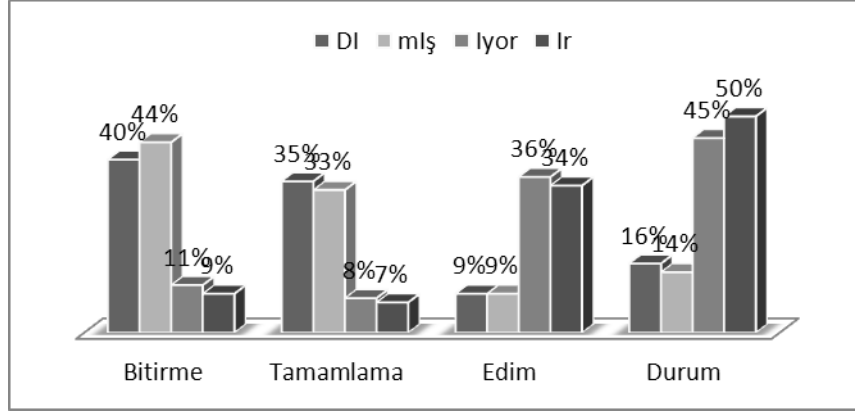
4. BULGULAR

Çalışmada yer alan metinlerde, tüm bakış açısı görünüş biçimlerinin kullanım sıklık dağılımında, anlatı söylemine uygun olarak bitmişlik görünüş biçimbirimleri kullanımı en yüksek kullanım değerine sahiptir. Bitmemişlik görünüş biçimbirimleri ise, ikinci sırada yüksek kullanım sıklığı sergilemektedir.

Bunun yanı sıra, Grafik (1)'de de görüleceği gibi, veri tabanında *-dl* ve *-mlş* bitmişlik bakış açısı görünüş biçimbirimlerinin birinci sırada bitirme hal türü eylemleri ile, ikinci sırada tamamlama hal türü eylemleri ile, üçüncü sırada da durum hal türü eylemleri ile kullanıldığı gözlenmiştir. Bu görünüş biçimbirimleri veri tabanında en az edim eylemleri ile kullanılmaktadır.

Buna karşın çalışma kapsamındaki metinlerde, *-Iyor*; *-Ir* bitmemişlik görünüş biçimbirimlerinin birinci sırada *durum* hal türü eylemleri ile, ikinci sırada ise *edim* hal türü eylemleri ile kullanıldığı gözlenmiştir. Bu görünüş biçimbirimlerinin veri tabanında tamamlama ve bitirme hal türü eylemleri ile kullanımı oldukça düşük değerlerle temsil edilmektedir.

Veri tabanında bakış açısı görünüş biçimbirimlerinin hal türü eylemleri ile kullanımda gözlenen bu dağılım anlatı söyleminin protipik biçimlenişleriyle uyum göstermektedir. Ayrıca Türkçe 3. sınıf ders kitabı anlatı metinleri bağlamında ortaya çıkan bu değer, İbe (2005)'nin 2. sınıf Hayat Bilgisi ve Demircan (2010)'ın 1. sınıf Türkçe ders kitabına dayalı veri tabanındaki bulgularla benzerlik sergilemektedir.

Grafik 1: Bitmişlik ve Bitmemişlik Görünüş Biçimbirimlerinin Dört Hal Türü Eylemleriyle Kullanımının Sıklık Dağılım Yüzdeleri

Niteliksel açıdan bakıldığında, veritabanında + son noktalı bitirme ve tamamlama hal türü eylemleri bitmişlik biçimbirimleri ile çekimlendiğinde, anlatıyı belirli bir sonuca ulaştıracak ara olayların ve bu olayların çözümünün kronolojik sunumunu; dolayısıyla da ön planı işaret eden bir işlev yüklendiği gözlenmiştir.

(2) “ ... Birden ayağım takıldı yere yuvarlandım. Biraz daha dikkatli bakınca düşmeme sebep olan dal parçasının ağustos böceğinin sazının sapı olduğunu fark ettim. Diğer arkadaşlarımla üzerindeki karları temizleyince, kucağında sazıyla yarı donmuş ağustos böceğiyle karşılaştık Hemen onu bir sedyeye koyup evimize getirdik...” (Ağustos Böceği ile Karınca)

(3) “... Arıcan’la Ali, bilge adama teşekkür edip oradan ayrılmışlar . sihirli sopalarına binmişler. Keloğlana ulaşmışlar...” (Arıcan)

(2) ve (3)’de bitirme (takıl-, yuvarlan-, fark et-, karşılaşt-, ayrıl-,bin-,) ve tamamlama (eve getir-, Keloğlan’a ulaş-) hal türü eylemi ile kullanılan bitmişlik görünüş biçimbirimleri, son noktalı başlangıç aşamasının geçildiğini göstermektedir. Çalışmada daha önce de

belirtildiği gibi, tamamlama ve bitirme eylemlerinde son nokta içeren bir sürecin sonlanması durumunda ortaya çıkan bir durum söz konusudur. Bitmişlik biçimbirimleri bu durum değişiminin ortaya çıktığı anı vurgulamakta olup olayların sonuç durumuna gönderim yapmaktadır. Böylece anlatıda her olayın kendi zaman aralığı dolayısıyla da anlatı olay çizgisi belirginleştirmektedir. Bu durum anlatıda anlatı hareketinin yaratılmasına olanak sağlamaktadır. Aksan ve diğ. (2009) tarafından yapılan çalışmada da bitmişlik biçimbirimlerinin bitirme ve tamamlama eylemleri ile birlikte kullanıldığında olayların sonuç durumlarını vurguladığı belirtilmiştir.

Bununla birlikte, çalışmada edim ve durum hal türü eylemleri ile çekimlenen bitmişlik görünüş biçimbirimlerinin anlatıda yeni bir aralık açmadığı diğer bir ifade ile kronolojik bir sıralılık göstermediği; anlatı şematik yapısının yönlendirme ve değerlendirme bölümüne ait arka plan bilgileri sunduğu görülmüştür.

(4) “... Hasan, buluta bakarak onun küçük bir bisiklete benzediğini şaşarak *izledi*. Esmâ “benim de uzun saçlı kocaman bir bebeğim olur mu? diye *düşündü*... Hasan’ın babası Cemal, elindeki çapayı cılız pamuk saplarının dibinde birkaç defa *gezdirdi*...” (Küçük Beyaz Bulut)

(4)’de *edim* (izle-, gezdir-) ve durum (düşün-) hal türü eylemleri ile kullanılan –*dl* bitmişlik görünüş biçimbirimi içine girilen duruma gönderim yapmakta olup anlatı kişilerinin anlatıdaki durumları ile ilgili yönlendirme bilgisi sunmaktadır.

(5) “... Cengiz, yaşıtı çocuklarla çabucak kaynaştı...” (Cengiz’in Yeni Arkadaşları)

(6) “... Gerçek güzelliğin sevdikçe çoğalan, çoğaldıkça taşan ve bütün uzayı dolduran dostluk olduğunu *anlamış*...” (Uzayda Dostluk Bayramı)

(7) “... Pek *sevindi*...” (Nasrettin Hoca)

(5) ila (7)'de, psikolojik *durum* hal türü (kaynaş-, anla-, sev-) eylemleri ile kullanılan –*dl* ve –*mİş* bitmişlik görünüş biçimbirimleri durum değişiminin başlangıç noktasını işaretleyerek yeni bir duruma geçişi belirtmekte olup anlatı kişilerinin anlatıdaki duygularına ilişkin değerlendirme bilgisi sunmaktadır. Johanson (1971), Erguvanlı-Taylan (1997) ve Kerlake (2001) tarafından yapılan çalışmalarda da bu görünüş biçimbirimlerin psikolojik durum eylemleri ile birlikte kullanıldığında başlangıç aşamasını vurguladığı aynı zamanda örtük olarak içine girilen durumun sürdüğünü gösterdiği ifade edilmiştir.

(8) "... Sözü burasında, kar tanesi birdenbire *susuverdi*...
Kar tanecığı bir damla su *oluvermiş*." (Kar Tanesinin Öyküsü)

(8)'de –*iver* birleşik eylemi ile kullanılan –*dl* görünüş biçimbirimi *durum* hal türü (sus-, ol-) eyleminde başlangıç aşamasının hızla tamamlanarak yeni bir duruma geçiş yapıldığını göstermekte olup anlatı kişinin anlatıdaki durumu ile ilgili yönlendirme bilgisi sunmaktadır. Aksan (2003) tarafından durum eylemleri üzerine yapılan çalışmada da –*iver* bileşik eyleminin eylemlere anlaksal dönüşümlü bir içerik kazandırdığı ve bu bileşik eylemi ile kullanılan bitmişlik biçimbiriminin eylemlerin başlangıç aşamasının hızla tamamlandığını gösterdiği öne sürülmüştür.

Ayrıca, çalışmada bitmemişlik biçimbirimlerinin dört hal türü eylemleri ile noktasal zaman sunumu sergilediği; anlatıdaki kişilerle ilgili yönlendirme ve/veya değerlendirme bilgisi sunduğu dolayısıyla da arka planı işaret eden bir işlev yüklendiği gözlenmiştir.

(9) "... Sağa sola doğru koşuyor, bazen dalga, bazen akıntı olarak kıyılara çarpıp geri geri *üzüyorduk*... Gökyüzünde diğer buhar kümeleri de gelip bize katılıyordu. ... rüzgarların önüne kapılıp *gidiyorduk*... Artık yağmur olup geldiğimiz yere, yeryüzüne dönmek *istiyorduk*... Bekleyiş boyunca içim içime *sığmıyordu*..." (Kar Tanesinin Öyküsü)

(10) “... Hepsi güneşin etrafında fırl fırl *döner* parıl parıl yanarmış. Bazen bu mutlu gezegenler Saklambaç, bazen de “Yağ satarım bal satarım” *oyarmış*...” (Uzayda Dostluk Bayramı)

(11) “... Küçük Ülkü’yü sık sık Çankaya’daki evine *getirirdi*... Atatürk bu sevimli, hareketli yavruyu kucağına *alır*. Onunla saatlerce meşgul *olurdu*” (Atatürk’ün Çocuk Sevgisi)

(9)’da *durum* (sığ-, iste-), *edim* (koş-, yüz-) ve *bitirme* (git-, katıl-) hal türü eylemleri ile kullanılan *-Iyor* bitmemişlik görünüş biçimbirimi, eylemlere kattığı sürerlilik görünüşü ile; (10) ve (11)’de, *-Ir* bitmemişlik görünüş biçimbirimi birlikte kullanıldığı *durum* (meşgul ol-), *edim* (oyna-, dön-), *tamamlama* (evine getir-) ve *bitirme* (kucağa al-) hal türü içinde değerlendirilen eylemlere kattığı alışkanlık görünüşü ile durum okumasına olanak vermektedir. Böylece bu bitmemişlik biçimbirimleri anlatı kişilerinin anlatı olayı öncesinde sürerlilik ve tekrarlılık gösteren durumları ile ilgili yönlendirme ve değerlendirme bilgisi sunmaktadır.

Erguvanlı-Taylan (1997), Kerslake (2001), Uzun ve Emeksiz (2003), Aksan (2003) ve Aksan v.d. (2009) tarafından yapılan çalışmalarda da, noktasal gönderimli olan *-Iyor* ve *-Ir* biçimbirimlerin eylemlere durum okuması kattığı ve böylelikle tekrarlılık ve sürerlilik gösteren durumları işaretledikleri belirtilmiştir.

5. SONUÇ

Çalışmanın veri tabanı üzerinde yaptığımız çözümler, anlatıların ön-arka planında yer alan bakış açısı görünüş biçimbirimlerinin, ön-arka plan için belirleyici bir özellik olan \pm aralıklılık özelliği ile uyumlu bir dağılım sergilediğini; bu biçimbirimlerin eylemlerin hal türleri ile etkileşime girerek anlatı şematik yapı öğelerinin belirlenmesinde söylemsel bir işlev yüklendiğini göstermektedir. Bu bulgular, daha önce Aksu-Koç (1993), Uzun ve Emeksiz (2003), Yazıcı (2004), Özmen (2005) gibi araştırmacılar tarafından anlatı söylemi üzerine yapılan çalışmaların veri tabanından elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir.

Bu çalışma sonucunda veri tabanın anlatı söylemine uygun dilsel-dilbilgisel düzenlenişler sergilediği görülmüştür. Bu yönü ile, veritabanının yazılı bir dilsel girdi aracı olarak çocuğun anadili edinim sürecine olumlu bir katkı sağlayacağı söylenebilir. Bizim çalışmamız, bu anlamda İlköğretim Türkçe ders kitabı anlatı metnindeki eylemlerin hal türü-bakış açısı görünüşlerine özgüllükler konusunda daha geniş kapsamlı yapılacak sonraki çalışmalar için betimsel bir başlangıç noktası oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aksan, Y. (2003). Kılınış ulamında yaklaşımlar ve Türkçe kılınış. A. Kıran, E. Korkut, & S. Ağıldere (Haz.) içinde, *Günümüz dilbilim çalışmaları*, (68-79). İstanbul: Multilingual.
- Aksan, Y., Kayadelen, T., & Yücel, Ö. (2010). Olay anlambilimi açısından Türkçe durum eylemleri üzerine kimi gözlemler. N. Osam & E. Arkın (Haz.) içinde, 23. *Ulusal dilbilim kurultayı bildiri kitabı*, (251-269). Gazimagosa: Doğu Akdeniz Üniversitesi.
- Aksu-Koç, A. (1976). *The acquisition of aspect and modality: The case of past reference in Turkish*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Aksu-Koç, A. (1988). *The acquisition of aspect and modality: The case of past reference in Turkish*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Aksu-Koç, A. (1993). Anlatı yapısının kavramsal ve dilsel gelişimi. *Dilbilim Araştırmaları*, 51-60.
- Aksu-Koç, A. (2000). Some aspects of the acquisition of evidentials in Turkish. L. Johanson & B. Utaş (Haz.) içinde, *Evidentials: Turkic, Iranian and neighbouring languages* (13-28). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Ardanuç, K., Çökmez, A., Küçüktepe, B. & Toprak, G. (2007). *İlköğretim Türkçe ders kitabı 3. sınıf*. İstanbul: Nesil Matbaacılık.
- Benzer, A. (2008). *Filde zaman görünüş kip ve kiplik*. İstanbul, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- Comrie, B. (1976). *Aspect*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Demirgüneş, S. (2010). Yazılı girdilerde görünüş hipotezi: Türkçe 1. sınıf ders kitabı örneği. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 225-237.
- Dilaçar, A. (1974). Türk fiilinde "Kılınış'la görünüş" ve dilbilgisi kitaplarımız. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 159-171.
- Dowty, D. R. (1979). *Word meaning and Montague grammar: The semantics of verbs and times in generative semantics and in Montague's PTQ*. Dordrecht: Reidel.
- Erden, A. (1988). *Kısa öykü ve dilbilimsel eleştiri*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Erguvanlı-Taylan, E. (1996). The parameter of aspect in Turkish. A. Konrot (Haz.) içinde, *Proceedings of the 6th international conference on Turkish linguistics*, (153-168). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

- Erguvanlı-Taylan, E. (1997). Türkçede görünüş, zaman ve kiplik ilişkisi: {-DI} biçimbirimi. D. Zeyrek, & Ş. Ruhi (Haz.) içinde, *XI. dilbilim kurultayı bildiriler* (1-11). Ankara: ODTÜ.
- Erkman-Akerson, F. (2000). *Dile genel bir bakış*. İstanbul: Multilingual Yayınevi.
- Esmer, E. (2010). *Okuma anlama becerisi ile yazılı anlatı metni üretme becerisinin etkileşimi: 6. sınıf öğrenci metinleri üzerine betimsel bir çalışma*. Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- Göksel, A., & Kerslake, C. (2005). *Turkish*. London: Routledge.
- İbe, P. (2005). Edinim sürecinde görünüş ve ders kitaplarında çocuklara yöneltilen verinin sorgulanmasına ilişkin bir çalışma: İkinci sınıf hayat bilgisi kitaplarındaki eylemler, durum türleri ve görünüş etkileşimi. *Dil Dergisi*, 3-7.
- Johanson, L. (1971). *Aspekt im Türkischen*. Upsala: Acta Universitatis Upsaliensis.
- Kerslake, C. (2001). Does Turkish prefer events to states? *Turkic Languages* (5), 198-215.
- Kılınc, B. (2001). *Sözlü anlatı çözümlemesi veri tabanlı bir uygulama örneği*. Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Labov, W. (1972). *Language in the inner city*. Philadelphia: Philadelphia University Press.
- Özmen, N. (2005). Türkçede haber söylemi ve bitmişlik görünüşü. *Mersin Üniversitesi Dil ve Edebiyat Dergisi*, 15-33.
- Riesmann, C. (1993). *Narrative analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Sasse, H. J. (1991). Aspect and aktionsart: A reconciliation. *Perspectives on Aspect and Aktionsart*, 31-45.
- Shirai, Y., & Andersen, R. (1995). The acquisition of tense- aspect morphology - A prototype account. *Language* 71 (4), 743-762.
- Slobin, D., & Aksu, A. (1982). Tense, aspect and modality in the use of Turkish evidential. P. J. Hopper (Haz.) içinde, *Tense-aspect: Between semantics and pragmatics* (185-199). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Co.
- Smith, C. (1991). *Parameter of aspect*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Smith, C. (1997). *The parameter of aspect*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Stein, G., & Glenn, G. (1982). What's in a story: Interpreting the interpretations of story grammar. *Discourse Process* 5, 319-336.
- Uzun, L., & Emeksiz, Z. (2003). Türkçede -Ar biçimbiriminin anlamsal ve sözdizimsel yapısı üzerine. G. König, N. Büyükkantarcıoğlu & F. Karahan (Haz.) içinde, *XVI. Ulusal Dilbilim Kurultayı Bildirileri* (129-145). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Uzun, N. E. (2004). *Dilbilgisinin temel kavramları*. İstanbul: Kebikeç Yayınları.
- Vendler, Z. (1967). *Linguistics in philosophy*. Ithaca, N.Y: Cornell University Press.
- Yazıcı, N. (2004). *Anlatı metinlerinde ön ve arka planı belirginleştiren dilsel görünüşler: Türkçe üzerine gözlemler*. Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.(Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- Zhao, L. (2008). *Türkçe bildiri tümcelerinde yüklem yapıları: belirtiler ve anlamları*. Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).